

Thorning Kirke

<http://www.grathekirke.dk/index.php?id=32020>

Det, der i kristen tid blev Thorning Sogn, opstod ved skæringspunktet mellem hærvejen langs Jyllands højderyg og åløbene mod øst og vest. Mange drog forbi, men kun få blev på den fattige hedeegn. Thorning Sogn er med sine 15.000 tdl. det største i Lysgård Herred og et af de største sogne i Viborg Stift.

De mange gravhøje i sognet vidner om beboelse allerede i oldtiden, og nær den fredede kirkeskov på Munkemarken er der fundet spor af bebyggelse i vikingetiden. Navnet Thorning har sin oprindelse i stedets natur og kan tolkes som begyndelsen ved tjørnene, idet det olddanske navn for tjørn er thorn eller på jysk: thuen.

Indskriften på dåbsfadet i Thorning Kirke fortæller, at det er givet til Tuorning Kirke, og bynavnet siges på jysk: Thuening. Også i dag er der mange tjørne på egnen.

En anden tolkning er, at stedet er opkaldt efter guden Thor. Måske stod Thors gudevi dér på bakken ved ådalen, hvor den første stavkirke siden rejstes og vidnede om, at Kristus sejrede over asatroen.

Thornings romanske kvaderkirke er opført i det 13. århundrede i jysk byggestil med skråkantsokkel.

Granitdøbefonten har snore- og liljeornamentik og på sandstensfodens hjørner dekorationer, der ligner løvehovederne på Hinge Kirkes døbefont, der er skabt af samme stenmester. Måske har den engang stået i den nedbrudte Ungstrup (Luhn) Kirke, som blev lukket i 1558.

Dåbsfadet er af messing og blev skænket kirken i 1661. Det er et ældre sydtysk arbejde med Mariæ bebudelse og ordene: "Hvo som troer og blifver døbt hand skal blieve salig" (Markus 16.16).

Giveren var Niels Nielsøn foged på Kjærsholm og Michael Andersøn udi Ungstrup.

Et andet klenodie er kirkens middelaldertavle, der nu er at finde på skibets nordvæg nær koret. Det er en såkaldt Nottingham-tavle, der er fremstillet i England, hvor der var en hel hjemmeindustri med at skære andagtstavler i alabast, der er en blød, hvid stenart. Det foregik fra midten af 1300-tallet til hen mod reformationen. I Danmark findes disse Nottingham-tavler kun få steder blandt andet i Thorning Kirke og desuden i Vejrum, Borbjerg og Hornslet kirker.

Nottingham-tavlerne illustrerer oftest katolske helgenlegender, men tavlen i Thorning fremviser et evangelisk motiv. I midten ses jomfru Maria med den døde Kristus i armene efter nedtagningen fra korset. Foroven er Gud Fader flankeret af to engle, der holder et bånd, som går gennem hele billedet. Båndets inskriptioner er i dag ulæselige og ukendte, da den oprindelige bemaling er fjernet.

Nederst ses igen den døde Kristus, der ligger i et lænket uhyres gab, der er fuld af spidse tænder. Det kunne hentyde til beretningen om profeten Jonas, som Gud sendte til Nineve for at prædike til dom og omvendelse. Jonas led skibbrud og blev slugt af et havdyr. Tre døgn efter blev han spyet ud på kysten udfor Nineve, hvor han kunne fuldføre sin mission.

På tavlen synes Jesus selv at være Jonas i havdyrets gab. Måske kunne inskriptionen på båndet da have været sammenligningen fra Mattæus 12,39-40, hvor der står: En ond og utro slægt kræver tegn, men der skal intet andet tegn gives den end profeten Jonas' tegn. Thi ligesom Jonas var i tre dage og tre nætter i havdyrets bug, således skal menneskesønnen være tre dage og tre nætter i jordens skød.

I Thorning har det sengotiske alabast-felt siddet i kirkens altertavle

indtil 1903. Nu hænger det på skibets nordvæg nærmest koret.

Det nye alter blev skænket af en lokal kvinde fra Thorning. Alterbordet forstykke, antemensalet, er smykket med motiver fra Brorsons salme: "Den yndigste rose". I altertavlen sad et maleri af Chr. Bang. Det forestillede Forklarelser på bjerget. I dag hænger det midt på skibets nordvæg.

I 1998 fik det eksisterende alter fra 1903 nemlig indsat et nyt alterbillede. Det er malet af Nordens store kirkemaler, Sven Havsteen-Mikkelsen, og det er samtidig kunstnerens sidste billede. Ved afleveringen sagde han til menighedsrådet, at efter hans skøn er det et af de bedste billeder han har malet og tilføjede: "Jeg har altid holdt mig fra at male opstandelsen, for den har ingen set. Men nu, da døden er nær, tør jeg male opstandelsens lys."

Motivet er den opstandne Jesus, der møder de to Emmaus-vandrere. Det er et af de motiver, som Sven Havsteen-Mikkelsen, stadig vendte tilbage til. På hans sidste billede er der dog en fortolkning. Der er ikke tre, men kun to personer, for Jesus er på dette tidspunkt blevet usynlig for disciplene og efterladt sig et stråleskær – "opstandelsens lys", som kunstneren sagde. Kristus åbenbarer sig, idet han skjuler sig – kun synlig for troen.

På den måde kan man i Thorning Kirke holde nadver sammen med den lyslevende Kristus.

Det nye maleri blev indsat i forbindelse med en større kirkerestaurering i 1998. Altertavlens ramme blev forenklet, nummertavler og knæfald fornyet, og prædikestolen blev stafferet. Alt sammen takket være en stor testamentarisk gave fra et ægtepar i Thorning.

Med reformationen i 1536 kom prædikestolene ind i kirkerne. Ordet skulle prædikes – og det skulle være på dansk.

Sandberg-slægten på Kjærsholm, hvorunder kirken hørte, har gennem årene skænket mange ting til kirken. Slægten havde mange hovedgårde, og stamsædet var Kvelstrup på Djursland. Også som officerer under svenskekrigene havde slægten udmærket sig.

Ægteparret Henrik Sandberg og hustru Kirsten Juel, der var enke i 38 år har deres ligsten placeret på korets nordvæg.

Det kan også nævnes, at Tyge Sandberg og hustru Karen Juel, der var en søster til søhelten fra Køge Bugt, admiral Niels Juel, er stedt til hvile i kirkens krypt sammen med en ugift søster, Helle Sandberg.

Sandbergerne skænkede kirkens altersølv i 1620, og på alterkalkens fod ses en billedrække med scener fra lidelseshistorien og givernes navne. og våbenskjolde. Selve bægeret blev i 2008 fornyet og fik indgraveret liljemønster, inspireret af udsmykningen på ligstenen i koret.

Det var Tyge Sandberg, den sidste af slægten på Kjærsholm, som havde forberedt den rigt udskårne prædikestol som en gave til Thorning Kirke før sin død på slagmarken. Slægten fuldførte ønsket og forærede kirken prædikestolen i 1662. Da var stolen bemalet. Billedskæreren bar sandsynligvis Lauritz Jensen, elev af Johan Billedhugger i Viborg.

Man ser de fire evangelister i hvert sit fag. I midterfeltet Salvator – eller Salvato, for det sidste R er der ikke blevet plads til. Ingen er dog i tvivl om, at kunstneren har tænkt på Frelseren.

Hjørnerne er prydet med kvindeskulpturer, de såkaldte "landlige dydehermer", og de symboliserer tro og håb, kærlighed, retfærdighed og styrke. Dyderne viser, at Kristus er alle dyders fuldkomne spejl.

Prædikestolen er som et slægtens testamente, før den går under. Krig og sygdom samt nøden i landet gjorde det af med Sandberg-slægten.

Borgerskabet tog over efter en meget svækket adel. Nu satte penge og driftighed dagsordenen frem for arvede privilegier.

I 1709 blev Kjærsholm – og dermed Thorning Kirke – overtaget af Janus Friedenreich på Palstrup og hans hustru

Anna Margrethe Linde, der var datter af Vestjyllands største pengematador, adlet Christen de Linde, mens Friedenreichs egen far var en rig apoteker, der havde overtaget Palstrup.

Ægteparret Janus og Anna Margrethe blev på Palstrup og blev gennem årene egnens store bygherre og velgører. Ægteparret tilsluttede sig pietismen.

I 1743 lod Friedenreich kirkens brøstfældige tårn nedtage og byggede det åbne stylvetårn. Det er en form, der ellers hører hjemme på Djursland. Desuden blev kirken forlænget 11 alen mod vest. Formentlig kom bjælkeloftet til i samme omgang. Med den vestlige dør i tårnet blev de gamle sidedøre muret til. Fra denne ombygning har kirken i dag sit eget klassiske præg, og det nye tag sætter det hele i en flot sammenhæng.

I tårnåbningen minder en træplade og to våbenskjolde om det ægtepar, der har æren for det smukke kirkebyggeri. Kirken fik det godt igen, men Sandbergernes farverige herregårdsliv med jagter og fester blev afløst af pietistisk dysterhed. Dette tidsskifte er vemodigt skildret i Blichers "En landsbydegn dagbog".

Ved en omfattende restaurering i 1936 blev våbenhuset bygget. Arkitekt var Søren Vig-Nielsen. En af de gamle renæssancekirkebænke står i våbenhuset. På væggen ses Lynggård Herreds segl med ordene: "Christus er det evige Livs Lys".

Orglet er fra 1981 og bygget af Poul-Gerhard Andersen. Det har 12 stemmer, fordelt på to manualer og pedal.

Thorning Kirkes klokke er fra 1871 og støbt af J. P. Meilstrup i Randers. Tårnuret er skænket til kirken og opsat i 19656. Det er bygget af R. Kjeldsen-Nielsen, Tårnurfabrikken Chr. Ørnholms efft., Løkken.

Den siden så berømte digterpræst St.

Steensen Blicher var præst i Thorning-Lysgaard pastorat fra 1819 – 1825. Han blev dermed det 12. navn på kirkens præstetavle, der rækker tilbage til 1530.

Blichers præstegård lå, hvor Blicheregnens Museum nu er indrettet i den gamle præstegård. Hans studereværelse vendte mod øst, og det var her han indledte sin store novelledigtning i 1824 med "Brudstykker af en landsbydegns dagbog".

Mens børneflokket voksede fra seks til ni, tog gæld og skatterestancer også et drastisk hop opad for Blicher. Thorning var et fattigt hedesogn, så efter seks år flyttede Blicher i 1825 det østjyske Spentrup-Gassum pastorat. Dermed skrev han også kirkehistorie i Thorning, for i de første 300 år efter reformationen blev præsterne, hvor de var. Det viser præstetavlens første 11 præster, der har et lille kors efter deres sidste årstal som tegn på, at de døde i embedet. Dog er nr. 4 undtaget, da han måtte flygte ud af landet efter i en duel at have dræbt en adelsmand. Men Blicher rejste af egen fri vilje som den første – og siden hen fulgte flere præster i sognet hans tænke måde.

På kirkegården ses Blicherske gravsteder. Ud for tårnet ligger Mads Doss fra Dosshøjgård i Thorning Vestermark begravet. Hans kokoppe-attest med Blichers underskrift findes på museet. Ligesom sin far, Niels Blicher, og andre af oplysningstidens præster vaccinerede Blicher nemlig sine sognebørn mod kopper.

Mads Doss' kæreste, der er omtalt i Blichers vise som "e Stunthuestøs" Mett Kølvro, er der ikke. Hun er nemlig et produkt af Blichers fantasi.

Af andre sjove navne ses Hvalrossen og Claus Vattrup, der var den første ejer af hesten "Messingens" fra Blichers fortælling i "E Bindstouw".

Landevejsridderen Anders Braad Jensen (1883-1965) søgte ofte til denne egn, når vinteren faldt på. Faktisk valgte han Kjellerup arresthus frem for landevej, og i en af cellerne sad han vinteren igennem og skar modelskibe ud, men ved forårstide trak landevejen på ny. Arrestforvalteren lovede til gengæld at gemme de modeller, der ikke var færdige til næste års frivillige arrestophold!

Han kendte til skibsrigning ud og ind, for som nykonfirmeret var den fattige Anders stukket af fra en gård i Vinderslev, hvor han ellers skulle pukke løs uden løn. I stedet stod han til søs med en fuldrigger fra Bremen, og i 18 år sejlede han på verdenshavene. Så var sejlskibenes tid forbi, og dampere ville han ikke være på.

Han lavede sig en skærslippervogn og gik herefter på landevejen. Halvanden flaske kogesprit plus diverse øl var dagsrationen, men trods det rystede hånden ikke, når han skar sine modeller i træ.

Sine træskærerier forærede han oftest bort. Fuldriggeren i Thorning Kirke satte han dog til salg for at hjælpe en vagabondkammerat, der havde gæld og ikke kunne slippe ud af byen herfor, og hans skærslippervogn var beslaglagt. Skibet købt af manufakturhandler I. C. Wolsgaard fra Kjellerup for 35 kroner, og han skænkede det senere til Thorning Kirke.

Anders Braad og kammeraten kunne til gengæld for de 35 kroner tage en taxa ud af byen som velhavende levemænd.

Anders Braad Jensen endte sit liv som aldersrentenyder og afholdsmænd.

Anders vidste at hans skibe var tro kopier og uden tekniske fejl, men i Thorning-modellen er der dog en enkelt detalje, der kræver en kommentar. Bovsprydet stikker for højt til vejrs, men det er af dekorative grunde, forklarede han.

Kilde: "Thorning Kirke fortæller" med tekst af Jesper Langballe og udgivet af Thorning menighedsråd i 2000.